

การประเมินทางการเงิน เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานของ ประเทศไทย

โอกาสและความท้าทาย

กันยายน พ.ศ. 2566

แมทธิว ดี. กลาสเซอร์

ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายและการเงินเทศบาล
ศูนย์กฎหมายและการเงินของเมืองในแอฟริกา
(Centre for Urban Law and Finance in Africa :
CULFA)

- ปัจจุบันดำรงตำแหน่งคณะกรรมการที่ปรึกษาระหว่างประเทศ (International Advisory Committee) ที่ Centre for Land Governance in the Indian Institute of Human Settlements และเป็นนักวิจัยพิเศษของสาขาเมือง กฎหมาย และความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมของแอฟริกาใต้ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยนอร์ทเวสต์
- แมทธิว เคยเป็นหัวหน้าผู้เชี่ยวชาญด้านเมือง (Lead Urban Specialist) ของธนาคารโลก โดยทำหน้าที่จัดการโครงการเกี่ยวกับเมืองต่าง ๆ ในแอฟริกาตะวันออก แอฟริกาใต้ และอินเดีย นอกจากนี้ยังทำงานร่วมกับกระทรวงการคลังของแอฟริกาใต้มาเป็นเวลา 25 ปี ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับประเด็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเงินของรัฐบาลท้องถิ่น โดยเฉพาะการกู้ยืมเงินและเหตุฉุกเฉินทางการเงิน
- อีกทั้งยังทำงานร่วมกับ รัฐบาลระดับท้องถิ่นและระดับชาติในยุโรปกลางและตะวันออก อินเดีย และอดีตสหภาพโซเวียต เพื่อช่วยปรับปรุงระบบการเงินระดับท้องถิ่นและระหว่างรัฐบาล รวมถึงปรับปรุงความสามารถในการดึงดูดเงินลงทุนจากภาคเอกชน

บริบท...

ไทยเป็นประเทศที่ก้าวหน้ามากในการลดความยากจน

การขยายตัวของเมือง การลงทุนในการพัฒนาเมือง และการเติบโตทางเศรษฐกิจ ล้วนกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ

เมืองรองต่าง ๆ ไม่สามารถตามทัน

เมืองรองที่มีความเข้มแข็งมีส่วนทำให้เกิดการเติบโตและลดความยากจนในชนบทได้

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เมืองต่าง ๆ จำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งมากขึ้น

การคลังของประเทศไม่สามารถสนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นได้

การทำให้เมืองต่าง ๆ สามารถระดมเงินทุนได้จะเป็นการลดแรงกดดันต่อการคลังของประเทศ

...คำถามการวิจัย

1. ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนผ่าน CDC จะช่วยส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานหรือไม่
2. ปัจจัยสำคัญในการได้รับเงินทุนจากภาคเอกชนและ/หรือเงินทุนในการพัฒนานวัตกรรม และการจัดหาเงินทุนสำหรับโครงสร้างพื้นฐานของทั้ง 5 เมืองคืออะไร
3. เมืองต่าง ๆ มีสมรรถนะในการพร้อมรับเงินทุน (absorptive capacity) ในการดึงดูดเงินทุนและดำเนินการด้านการเงินหรือไม่

เศรษฐกิจศาสตร์ / สิ่งแวดล้อม / ความเสมอภาค

ผลิตภัณฑ์มวลรวม (จีดีพี)

ความยั่งยืน

ความสมดุลของภูมิภาค

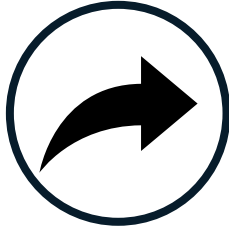
ควรส่งเสริมให้เทศบาลได้พิจารณาเกี่ยวกับ

- วิธีการดึงดูดการลงทุนและสร้างงาน
- วิธีป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดในอนาคต
- วิธีการที่จะสร้างประโยชน์ต่อภูมิภาคของตน

ในการทำสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องมีเงินลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน

ประเด็นที่สำคัญ

- ประเทศไทยมีความก้าวหน้าอย่างยิ่งในการลดความยากจน การขยายตัวของเมือง การลงทุนในการพัฒนาเมือง และการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่วนกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ
- เมืองรองต่าง ๆ ไม่สามารถตามทัน

- เมืองรองที่มีความเข้มแข็งมีส่วนทำให้เกิดการเติบโตและลดความยากจนในชนบทได้
- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้จำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งมากขึ้น

- การคลังของประเทศไม่สามารถสนับสนุนการลงทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นได้
- การทำให้เมืองต่าง ๆ สามารถระดมเงินทุนได้จะเป็นการลดแรงกดดันต่อการคลังของประเทศ
- การมีกรอบการทำงานระดับชาติที่ชัดเจนจะมีประโยชน์ในการจัดหาเงินทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในระดับท้องถิ่น

ข้อค้นพบ

กรุงเทพฯ

กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางของการขยายตัวของเมือง การเติบโตทางเศรษฐกิจและการลงทุนในการพัฒนา เนื่องจากการขยายตัวของกรุงเทพฯ สะท้อนตัวลง จึงควรต้องพิจารณาว่าเมืองรองควรมีบทบาทอย่างไรในการช่วยทำให้การเติบโตของประเทศไทยเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างประโยชน์ในภูมิภาคที่เมืองเหล่านั้นตั้งอยู่

การขยายตัวของเมืองในประเทศไทยไม่เท่าเทียมกัน การทำให้เมืองรองได้รับเงินลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศโดยรวม

เมืองรองที่มีความเข้มแข็งมีส่วนสนับสนุนการเติบโตและช่วยลดความยากจนในชนบท ทำให้ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทสามารถเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจได้ เช่น การจ้างประชากรที่ว่างงานในชนบท

เมืองรอง

เมืองรองทั่วประเทศไทยมีความท้าทายและโอกาสที่หลากหลาย บางเมืองอยู่ในภูมิภาคที่เน้นการท่องเที่ยว บางเมืองขึ้นอยู่กับเกษตรกรรม และบางเมืองเน้นการผลิตทางอุตสาหกรรม

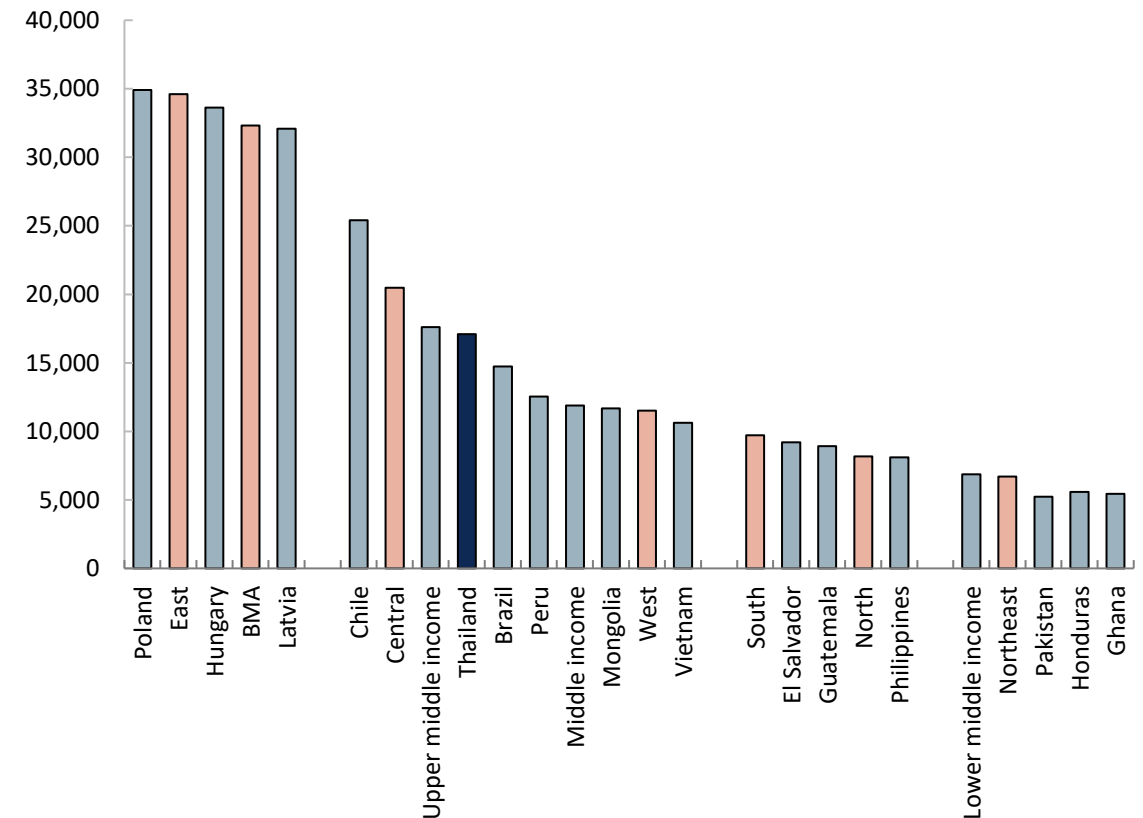
สถานการณ์ที่แตกต่างกันเหล่านี้ทำให้เกิดความต้องการที่แตกต่างกันในเรื่องของถนน พลังงาน น้ำ และปัจจัยนำเข้าอื่น ๆ เทศบาลต้องการความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้และการจัดทำนโยบายที่มุ่งแก้ไขปัญหาความท้าทายและการใช้ประโยชน์จากโอกาสในท้องถิ่น

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เทศบาลไม่สามารถเป็นเพียงผู้ดำเนินนโยบายระดับชาติอย่างเดียวได้ เทศบาลจะต้องสามารถกำหนดเป้าหมายนโยบายการคลัง (ภาษีและการใช้จ่าย) การลงทุน และการวางแผนของตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

จีดีพีต่อหัวทั่วประเทศไทยมีความหลากหลายมากจนสามารถนำจีดีพีของแต่ละภูมิภาคมาเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ได้ในทุกขั้นตอนของการพัฒนา

GDP per capita, 2021

เรียนรู้จากขอนแก่นโมเดล....

ขอนแก่นโมเดลอาจเป็นต้นแบบที่มีประโยชน์ ในกรณีที่มีภาคเอกชนที่มีเป้าหมายสอดคล้องกับผลประโยชน์สาธารณะ ให้ความสนใจในการลงทุน
อย่างไรก็ตาม การใช้แบบจำลองนี้ยังมีความท้าทาย...

1

ไม่ใช่ทุกเมืองที่จะมีผู้ประกอบการที่เต็มใจรับภาระในการวางแผนและจัดหาเงินทุน
สำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ

2

เป้าหมายเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานของภาคเอกชนอาจไม่สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์การพัฒนาของเทศบาลทั้งหมด เช่น อาจมีความขัดแย้งระหว่าง
เป้าหมายการพัฒนาของผู้มีบทบาทในภาคเอกชนกับผลประโยชน์สาธารณะ

3

ขอนแก่นโมเดลในปัจจุบันเป็นผลมาจากความพยายามและการปรึกษาหารือที่ได้
ดำเนินการมานานหลายทศวรรษ

...ทางเลือกที่สามารถดำเนินการได้..

การกู้ยืมของเทศบาล อาจอยู่ในรูปของสินเชื่อ พันธบัตรเทศบาล และ
บางครั้งในรูปของสัญญาเช่าทางการเงิน

การร่วมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public-private
partnerships: PPP) อาจทำได้หลายรูปแบบ การร่วมทุนฯ สามารถทำ
ได้ในลักษณะที่ภาคเอกชนให้เงินลงทุนและใช้ความเชี่ยวชาญในการ
ออกแบบ การก่อสร้าง หรือการดำเนินงานของสิ่งอำนวยความสะดวก
หรือบริการ

การประเมินข้อเสนอ 26 ข้อในเมืองเป้าหมาย 5 เมือง:

- ต้องมีการศึกษาข้อเสนอเพิ่มเติมทั้งหมด บางข้อเสนอน่าเคลือบแคลง
- ข้อเสนอทั้งหมดไม่จำเป็นต้องเป็นการลงทุนเชิงกลยุทธ์ที่สุด

มีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้

โครงการพัฒนาที่เน้นระบบขนส่งมวลชน (Transit Oriented Development: TOD) ระยอง

โครงการสำนักงานเทศบาลเมืองขอนแก่น

โครงการเคเบิลคาร์ภูเก็ต-ป่าตอง

เป็นไปได้แต่ต้องศึกษาเพิ่มเติม

สำนักงานเทศบาลเมืองระยอง

การขยายท่อส่งน้ำนครสวรรค์

ระบบบำบัดน้ำเสียขอนแก่น (ระยะที่ 2)

รกรางแลธ Khon Kaen Eye

ศูนย์กีฬาตำบลกะรน

อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ระยะที่ 2)

เมืองอัจฉริยะ เชียงใหม่

ที่ดิน อบจ.เชียงใหม่

ความอัจฉริยะด้านการเดินทาง เชียงใหม่

ยังไม่สามารถสรุปได้

หลุมฝังกลบขยะแม่เหิยะ

ตลาดวัฒนธรรมแม่เหิยะ

การจัดการของเสีย ระยอง

หลุมฝังกลบขยะเก่า ระยอง

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ระยอง

โครงการนครไบโอฮับ

ศูนย์สุขภาพนครศรีธรรมราช

การลงทุนในหุ้นเคเคทีเอส

เมืองอัจฉริยะ ย่านศรีจันทร์ ขอนแก่น

ศูนย์สุขภาพนครฯ

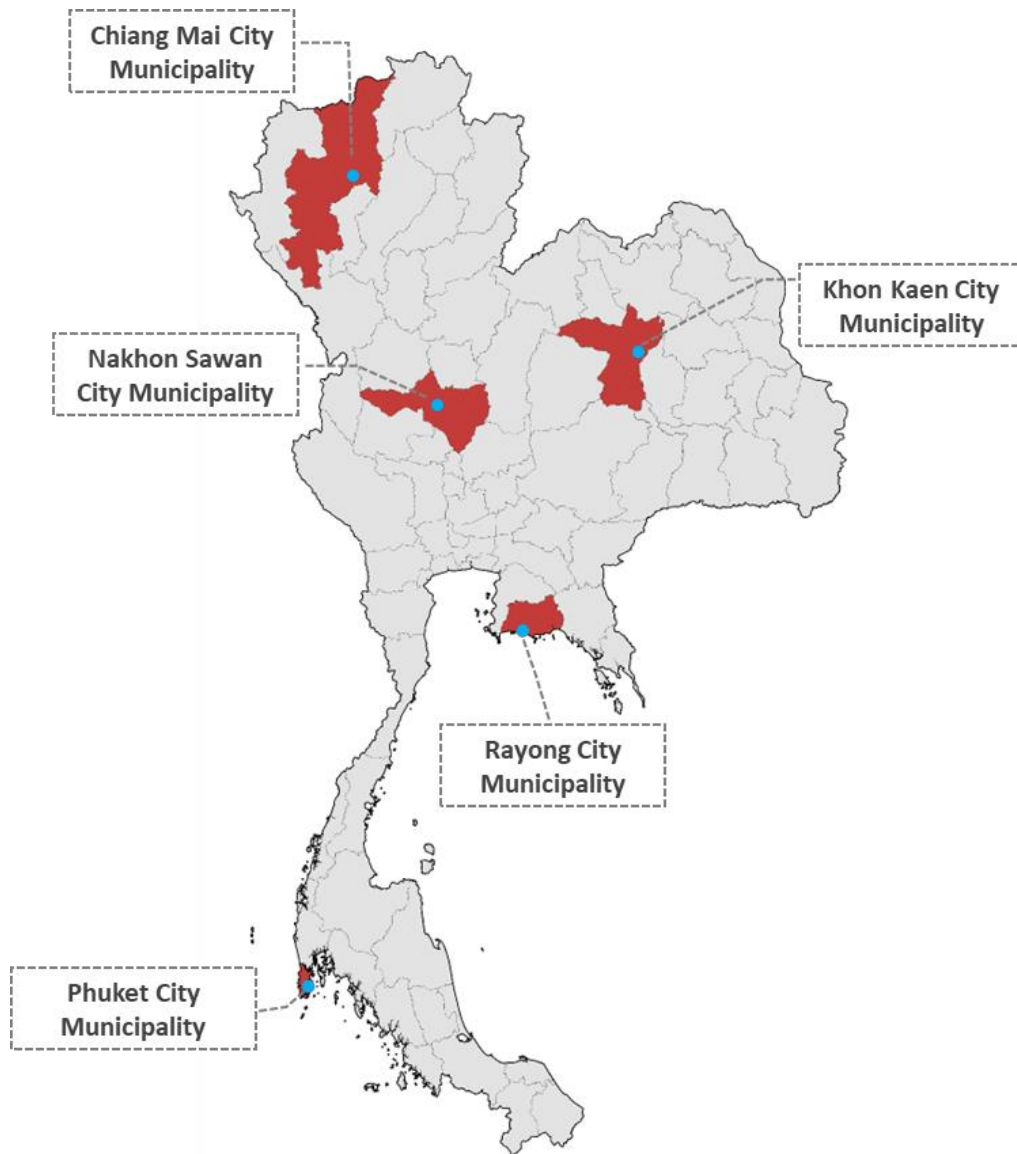
เมืองคาร์บอนต่ำ ขอนแก่น

คลองปากบาง ภูเก็ต

เมืองอัจฉริยะ กระนวนเวเลนเนส

กระเช้าลอยฟ้ากะตะ-กะรน

การประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

ทั้งหมดอาจมีความน่าเชื่อถือทางการเงิน

ประสบการณ์การร่วมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนที่จำกัด

ไม่ทราบเกี่ยวกับแหล่งเงินทุน

มีกระบวนการวางแผนและจัดทำงบประมาณซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ดี

อปท. มีข้อบ่งชี้เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานและด้านบริการ

อปท. มีอำนาจในการร่วมทุนฯ

อปท. มีอิสระในการปกครองตนเองที่จำกัด

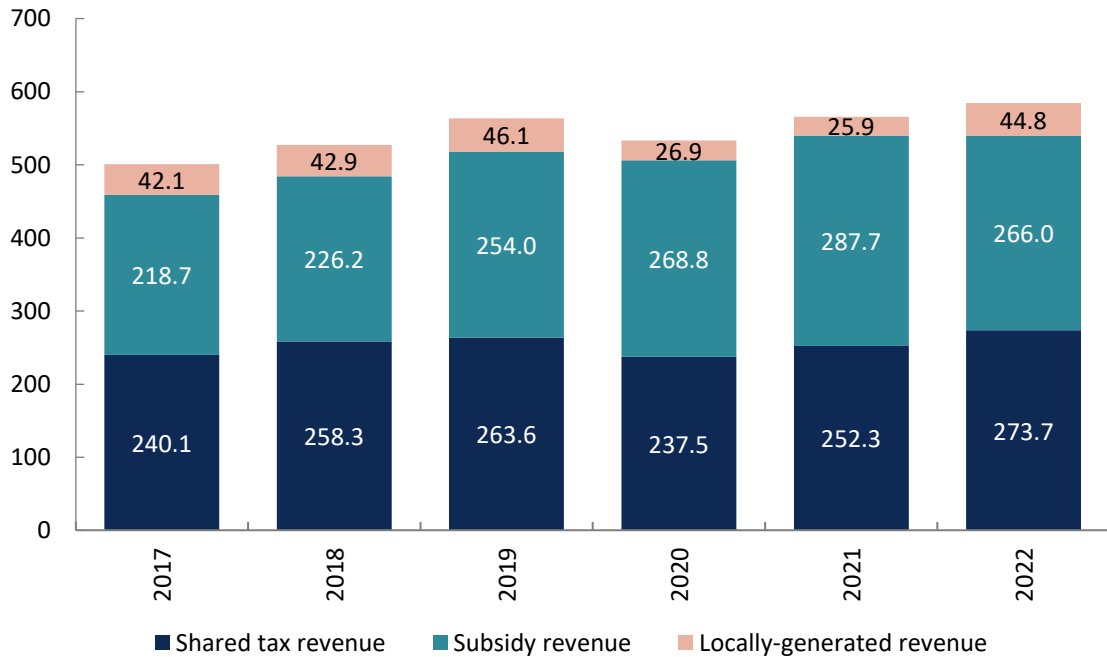

การคำนึงถึงนโยบายและสถาบัน

การเงินของเทศบาลมีการรวมศูนย์อย่างมาก

■ การขาดการกระจายอำนาจ

- อินเดียไม่มีการกระจายอำนาจเช่นกัน
- แอฟริกาใต้และโปแลนด์มีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

■ สิทธิประโยชน์ทางการเงินที่ได้รับ

- ลดหย่อนภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
- ค่าธรรมเนียม ภาษีศุลกากรต่ำมาก

■ การโอน

- การใช้งานที่เป็นคำสั่ง

■ ภาษีร่วม

■ อปท. มีอิสระทางการเงินน้อย

เครื่องมือทางในการจัดหาเงินทุนสำหรับพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น

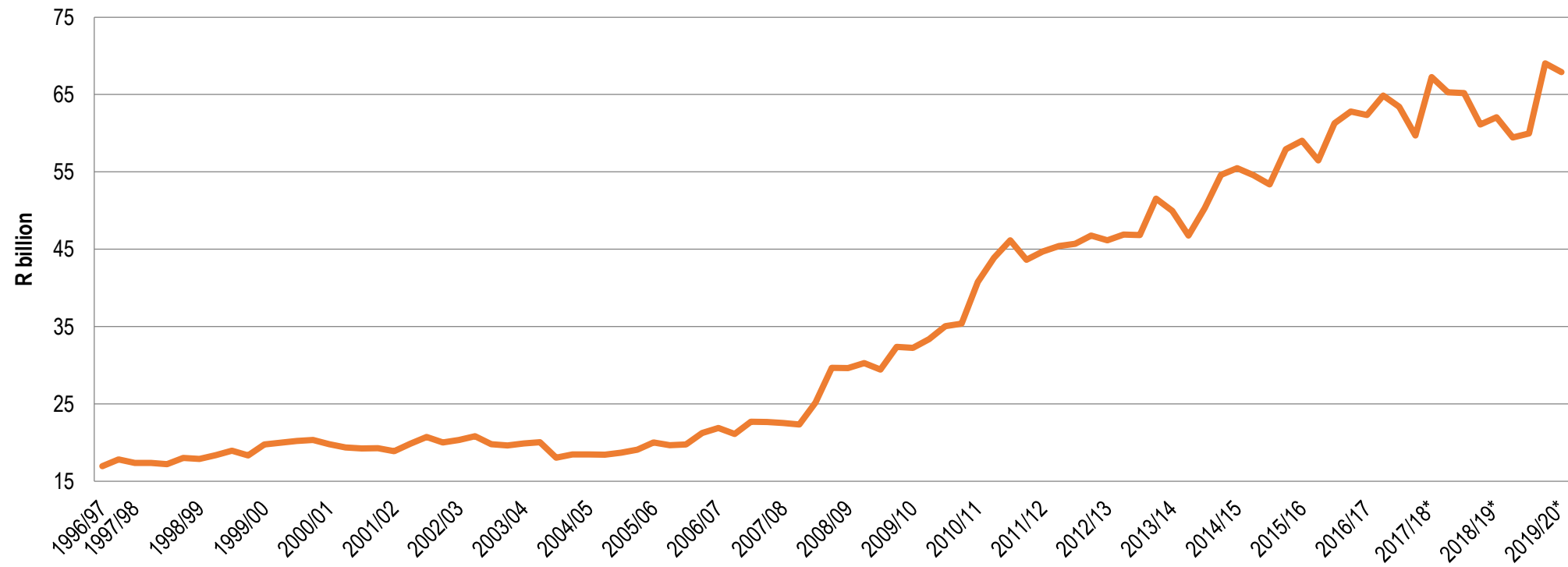
เทศบาลสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้โดยตรง

เมืองไทยไม่มีการลงทุนใน " ส่วนตรงกลางที่หายไป " ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้เงินลงทุนมากกว่างบประมาณประจำปี และไม่อยู่ในความสนใจของรัฐบาลหรือของหน่วยงานระดับจังหวัด)

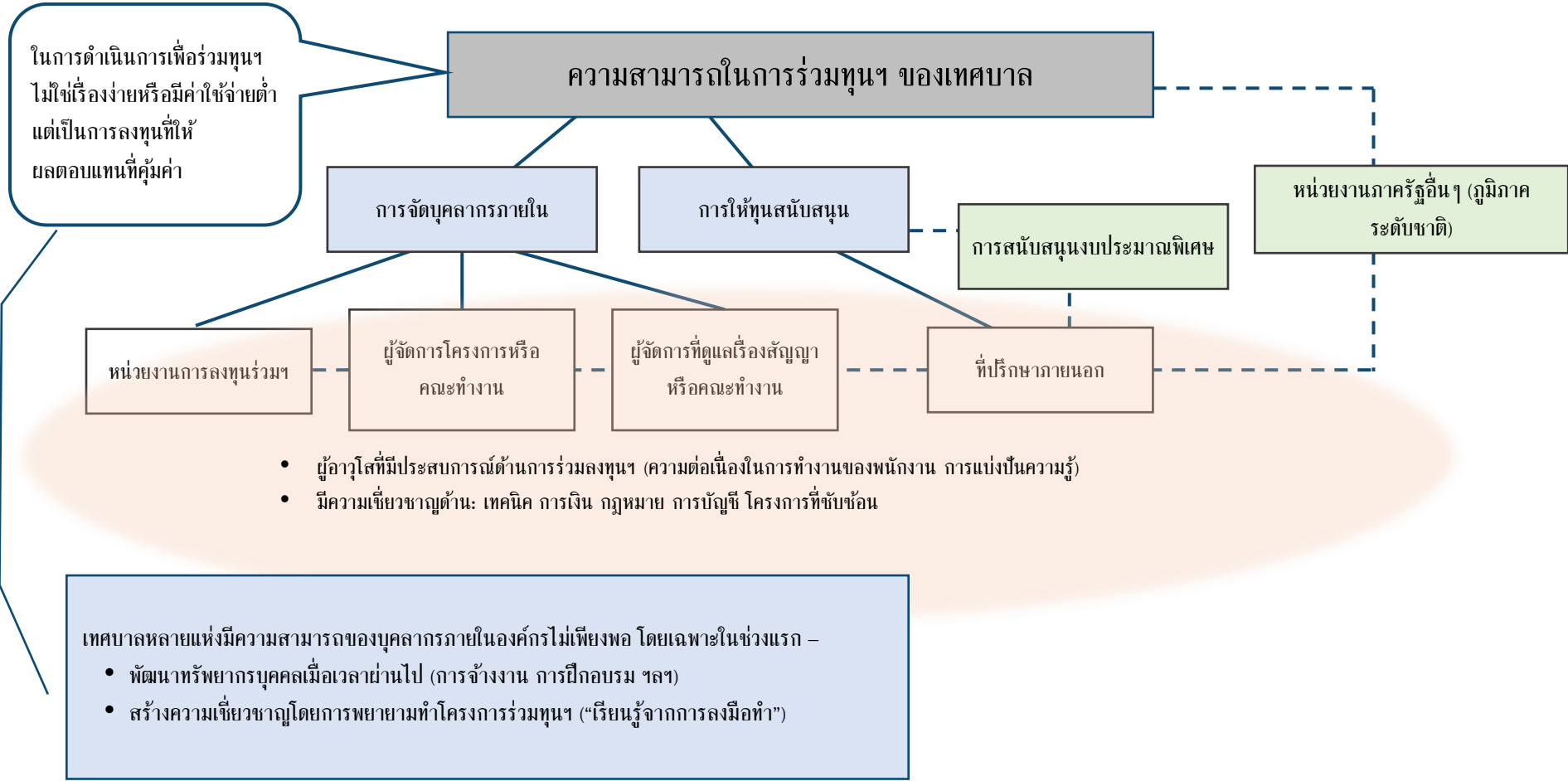
การกู้ยืมของเทศบาลเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

South Africa Long Term Municipal Debt

ในการร่วมทุนฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีความสามารถที่เข้มแข็ง

สิ่งที่จำเป็นสำหรับการกู้ยืม
และการร่วมทุนฯ

- จัดแจงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการเงินเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
    - เทศบาล   ผู้มีความต้องการ
    - ภาคเอกชน   ผู้จัดหา   →
    - รัฐบาล   หน่วยงานกำกับดูแล
  - ตรวจสอบให้มั่นใจว่ามีรายได้และเครื่องมือทางการเงินที่เพียงพอและสามารถ
คาดการณ์ได้
  - ข้อตกลงใหม่: อำนาจและความเป็นอิสระ
-
- ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ
- การวางแผนทางการเงินและเชิงพื้นที่ระยะยาว
  - ผู้ให้คำปรึกษาและสนับสนุนเทศบาลเมื่อเทศบาลมีความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น

1 กระบวนการจัดทำ Whitepaper

- เพื่อประสานและสื่อสารเกี่ยวกับนโยบายการเงินท้องถิ่น

2 หน่วยงานด้านนโยบายรัฐบาล

- จัดการและติดตามการดำเนินนโยบาย
- ฐานข้อมูลโครงการของเทศบาล การจัดหาเงินทุน และการร่วมทุนฯ
- การวิจัยหรือการวิเคราะห์โครงการและการจัดหาเงินทุน
- สนับสนุนตลาดด้วยการประชุมและการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ

3 การสนับสนุนการดำเนินงาน

- ผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรม การเงิน การวางแผน และกฎหมาย
- สนับสนุนและให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในการหาเงินทุน
- การกู้ยืมของเทศบาล หรือการร่วมทุนฯ

4 กองทุนพัฒนาโครงการ

ขั้นตอนต่อไป

- การวางกรอบแนวคิดหรือการประสานกับนโยบายระดับชาติ
  - กระบวนการจัดทำสมุดปกขาว
  - หน่วยงานนโยบายการเงินเทศบาล
- การสนับสนุนเชิงปฏิบัติสำหรับเมืองต่างๆ
  - การให้คำปรึกษาในการดำเนินโครงการ
  - วิศวกร หนายความ และผู้เชี่ยวชาญด้านการกู้ยืมและการร่วมทุนฯ
  - กองทุนพัฒนาโครงการ
- ส่งเสริมให้มีการสื่อสาร
  - ความชัดเจน
  - ความเป็นผู้นำ

สำรวจ

การจัดการเงินทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย : ข้อค้นพบที่สำคัญ

ระดับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่ไม่เท่ากันมีแนวโน้มที่จะเป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จของการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของเมืองต่างๆ

คำสั่งที่ทับซ้อนกันระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นทำให้การประสานงานภายในหน่วยงานรัฐมีอุปสรรคอย่างมาก และลดประสิทธิภาพและคุณภาพของการขยายตัวของเมือง

แผนการลงทุนในท้องถิ่นที่มีกากระจายตัวทำให้การอนุมัติและดำเนินโครงการล่าช้า

กฎระเบียบทางการคลังที่บังคับใช้กับรัฐบาลท้องถิ่นมีข้อจำกัดและมุ่งเน้นไปที่การจำกัดความเสี่ยงซึ่งทำให้เสียโอกาสในการลงทุนและการเติบโต เนื่องจากการลดความสามารถของเทศบาลในการเคลื่อนย้ายเงินทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงตลาดทุน

งบประมาณของรัฐบาลกลางมีจำกัด จึงไม่เพียงพอสำหรับความต้องการการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของเมืองต่าง ๆ ที่กำลังเพิ่มขึ้น

มีความจำเป็นที่จะต้องใช้แนวทางใหม่ในการพัฒนาโครงการโครงสร้างพื้นฐานและการสร้างนวัตกรรมใหม่เพื่อเก็บผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงสร้างพื้นฐานใหม่หรือโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการปรับปรุงในการเป็นแหล่งรายได้แหล่งใหม่ที่รัฐบาลท้องถิ่นสามารถใช้สนับสนุนการจัดการเงินทุนเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน (เช่น การได้ผลประโยชน์จากมูลค่าที่ดินที่เพิ่มขึ้น (Land Value Capture) การได้ผลประโยชน์จากการพัฒนาที่เน้นระบบขนส่งมวลชน(Transit-oriented Development) การได้ผลประโยชน์จากมูลค่าทางการค้า (Commercial Value

โครงสร้างพื้นฐานทั่วไปในประเทศไทย

โครงสร้างพื้นฐาน	ความเป็นเจ้าของ
ถนนและทางหลวง	โดยทั่วไปเป็นของรัฐ แม้ว่าบริษัทเอกชนจะเป็นผู้ดำเนินการและ/หรือสร้างถนนและสะพานที่มีการเก็บค่าผ่านทางก็ตาม
ขนส่งมวลชน	โดยทั่วไปแล้วรถไฟและรถโดยสารจะเป็นของรัฐ แต่บ่อยครั้งที่มีผู้ให้บริการรถโดยสารขนาดเล็ก แท็กซี่มีเตอร์ และรถตุ๊กๆ ที่เป็นเอกชนด้วย
น้ำและน้ำเสีย	โดยปกติระบบน้ำและน้ำเสียจะเป็นของรัฐ หรืออาจดำเนินการโดยผู้ประกอบการเอกชนและเป็นการร่วมทุนฯ
การจัดการขยะมูลฝอย	ส่วนใหญ่เป็นของรัฐ แต่สามารถพบเห็นภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการเก็บขยะ และการร่วมทุนฯ ในการจัดการสถานที่กำจัดขยะ เพิ่มมากขึ้น
โทรคมนาคม	เป็นของภาคเอกชนเพิ่มขึ้น แม้ว่าจะยังมีบางส่วนเป็นของรัฐ
ไฟฟ้า	มีความหลากหลาย: รูปแบบที่ภาครัฐและเอกชนเป็นผู้ผลิตไฟฟ้าเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย
โรงเรียน	โดยปกติแล้วโรงเรียนเป็นของรัฐ แม้ว่าโรงเรียนเอกชนมักจะให้บริการนักเรียนที่ครอบครัวยุคมีรายได้สูงกว่าก็ตาม
โรงพยาบาลและคลินิก	มีทั้งรัฐและเอกชนเป็นเจ้าของและให้บริการในพื้นที่เดียวกัน
สวนสาธารณะ	โดยปกติแล้วจะเป็นของรัฐ แม้ว่าสวนสนุกมักจะเป็นของภาคเอกชน
ที่อยู่อาศัย	นักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เอกชนสร้างที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ในราคาตลาด หน่วยงานของรัฐมักจะรับผิดชอบด้านที่อยู่อาศัยเพื่อสังคม
ห้องสมุด	มักเป็นของรัฐ

THE WORLD BANK

IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

worldbank.org